

Türkiye’de Geçici Koruma Statüsünde Olan Suriyeli Yetişkinlere Verilen Dil Eğitiminde Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yeri

Ayça Uslu¹ ve H. Tuğba Öztürk^{**2}

Öz

Bu çalışmada, Türkiye’de geçici koruma statüsünde olan Suriyeli yetişkin bireylere Türkçe öğretiminde kullanılan teknolojilerin öğrenciler ve öğretmenler tarafından hangi düzeyde ve ne amaçla kullanıldıkları belirlenerek, teknolojinin bu bağlamda dil öğretimindeki rolü araştırılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 20 öğretmen ve 56 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilere, hem dil öğrenme özelinde hem de günlük hayatlarında mevcut BİT kullanımlarına yönelik sorular anket aracılığı ile yöneltilmiştir. Öğretmenlerin BİT kullanımlarına ilişkin deneyimleri ve teknoloji entegrasyonuna dair veriler anket ve görüşmeler yolu ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Öğretmenler en çok çoklu ortam materyalleri ve bilgisayarı kullanırken, öğrenciler en çok cep telefonlarından ve e-kaynaklardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin en çok kullandığı sunum programları, öğrenciler tarafından en az öğrenmelerini kolaylaştıran araçlar arasında sıralanmıştır. Öğrenciler en çok cep telefonu uygulamaları ve internet kullanımları konularında iyi düzeyde olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler teknolojilerden en çok ders esnasında, derse destek sunması amacı ile yararlandıklarını belirtmekle birlikte bu yönde kullanabilecekleri teknolojilerin çok az olduğuna değinmişlerdir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde Türkiye özeline genellebilecek öneriler ve teknolojinin kullanımındaki bazı kültürel değişkenlere ilişkin önemli bulgular da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın sonuçları aynı zamanda Türkiye’de verilen dil eğitimi özelinde kullanılan kaynaklar, öğretim yöntemleri ve geliştirilebilecek yönler doğrultusunda bilgiler sunacaktır.

Anahtar Sözcükler

Hayat boyu öğrenme
Yetişkin eğitimi
Geçici koruma statüsünde olan Suriyeliler
Dil öğretimi
Teknoloji

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi

11 Eylül 2019

Kabul Tarihi

2 Aralık 2019

Makale Türü

Araştırma Makalesi

The Role of Information and Communication Technologies in Teaching Turkish as a Foreign Language For Syrian Adults with Temporary Protection Status *

Abstract

The present study aims to examine the role of ICT in teaching Turkish from the angles of technology use by teachers and students, the extent of technology use and purposes to use technology. The study group consists of 20 teachers and 56 students. Two questionnaires were developed for examining teachers’ and students’ technology use. Interviews were done with the teachers to deeply explore their experiences. Content analysis was used for data analysis. It was revealed in the findings that teachers mostly use computers, multimedia materials, presentation software. Students use mobile phones and e-resources. Presentation software is found not productive by students. The students are good at mobile phone applications and internet use. Many of the students report that they do not have a computer and this is an obstacle when technology is meant to be used after class. Drawing on the data some culture-related conclusions are presented in particular to Turkish context. The results of the study show some insightful findings regarding the resources, conditions and points to be improved.

Keywords

Lifelong learning
Adult education
Syrian adults with temporary protection status
Technology in language education

Article Info

Received

September 11, 2019

Accepted

December 2, 2019

Article Type

Research Paper

Atıf/Cite: Uslu, A. ve Öztürk, T. (2019). Türkiye’de geçici koruma statüsünde olan suriyeli yetişkinlere verilen dil eğitiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin yeri [The role of information and communication technologies in teaching turkish as a foreign language for syrian adults with temporary protection status]. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi/Journal of Information and Communication Technologies*, 1(1), 57-77.

** Sorumlu Yazar/Corresponding Author: tozturk@ankara.edu.tr

¹ <https://orcid.org/0000-0002-5289-7580>, Öğretmen, İstanbul/Türkiye

² <https://orcid.org/0000-0002-9614-5452>, Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Ankara/Türkiye,

Extended Abstract

Introduction

Immigration and similar status of humans are now considered as a global problem. One of the solutions to integrate the individuals with this status in to the society is teaching the host country's official language. However, since this kind of problem (e.g. immigration) usually occurs suddenly and unexpectedly, it is important to teach language in a short time and with optimum learning outcomes. Here, technology takes an important place in obtaining effective learning outcomes and in educating the mass. In learning a language, technology can individualize the learning (Strangman, Meyer, Hall and Proctor, 2005), simplify difficult contents (Od, 2013), help through multimedia modes (Akin, 2015). Given that learning a language also requires social interaction, here Web 2.0 tools, which enable the interactions in a social network, are found helpful (MobiThinking, 2013). Today, Massive Open Online Courses (MOOCs) such as Moonlite Project is also used for immigrants or people in a similar status. These environments hold promising results same as other distance education environments in teaching language. From this point of view, while technology is mainly found very helpful, the use of technology in teaching Turkish as a foreign language for Syrian citizens is not well investigated. The present study was conducted to fill the gap in the literature.

Method

The present study is a descriptive study aiming to surface existing experiences. Qualitative method was used to analyse teachers' experiences and views. Interviews were conducted with 20 teachers teaching Turkish for Syrian citizens who are in temporary protection status. A questionnaire was also administered to teachers. It was aimed to explore their practices and views on the issue. Another questionnaire was administered to 56 adult students to investigate their pre-knowledge and skills, their views and practices on using technology in general and in learning Turkish. Interviews were done with the teachers to deeply explore their experiences with technology. Content analysis was used for analysing the data emerging from the interviews.

Findings

It was revealed in the findings that teachers mostly use ICT during teaching. They use computers, multimedia materials, presentation software. Students use mobile phones and the internet resources provided by the language institutions. Presentation software is found less effective in learning Turkish by students while it is frequently used by teachers. The students think that they are good at mobile phone applications and internet use. Students' profiles in regard to technology use demonstrate heterogeneous characters. Many of the students report that they do not have a computer and this is an obstacle when technology is meant to be used after class. Drawing on the data emerging from the interviews with teachers, some culture-related conclusions are presented particular to Syrian and Turkish context. It was found that teaching Turkish is usually supported by national and international organisations, projects and non-profit organisations and sometimes there is lack of budget for the technology and sometimes not sustainable. There is also lack of digital materials since Turkey was unprepared for this kind of situation.

Discussion and Conclusion

Overall, the results of the study show that while technology is found helpful by the participants, the experiences could be further enhanced. In terms of recommendations based on the findings, it was reported that there is central software called SUKOM (Syrians Coordination Center) and use of the software could be expanded to teaching language, individualizing learning, holding important statistics, etc. A MOOCs platform such as bilgeis.net in Turkey or Moonlite in Spain could be developed. This could be helpful especially for women with children who have difficulties in attending the face-to-face classes and working individuals as remarked by the participants. Furthermore, social media could be integrated into teaching process to enhance social interactions which is important in learning a language. Authentic teaching methods such as shooting a short film could be used as well as new emerging technologies such as Kahoot. The results of the study show some insightful findings regarding the resources, teaching methods, conditions and points to be improved.

Giriş

Türkiye’de geçici koruma statüsünde olan Suriyeli yetişkinlere Türkçe dil eğitimi çeşitli ulusal (devlet üniversiteleri bünyesinde kurulan TÖMER merkezleri gibi) ve uluslararası projeler (TAMEB projesi gibi) ile sivil toplum kuruluşları, özel ve kamu kurumları tarafından daha çok “uyum” programları içerisinde verilmektedir. Bu programlarda, mümkün olduğunca fazla sayıda bireye ulaşmak ve kısa sürede edinilmesi hedeflenen dil becerilerini kazandırmak önemlidir. Teknoloji tam da bu noktada etkili, verimli (zaman ve maliyet açısından yararlı) ve yaygınlaştırılabilen öğrenme çıktıları elde etme konusunda güçlü bir potansiyele sahiptir.

Bu yöndeki mevcut alanyazın incelendiğinde, teknolojinin dil öğrenimi üzerine genelde olumlu etkisi olduğu görülmektedir. Bireyselleştirilmiş öğretim araçlarının dil öğrenimini kolaylaştırabildiği (Strangman, Meyer, Hall ve Proctor, 2005) belirtilmiştir. Genel olarak eğitim süreçlerinde olduğu gibi dil öğretimi özelinde de işitsel ve görsel araçların kullanılması, öğrencinin dikkatini çekerek derse katılımını sağlamak ve derste anlaşılması zor olan kavramları basitleştirmek (Od, 2013) açısından fayda sağlamaktadır. Ayrıca, alanyazında da benzeri sonuçlar elde edilmesinden yola çıkarak öğrenme etkinliklerinin çoklu ortam araçları ile (grafik, animasyon, video gibi) desteklenmesi (Akin, 2015) etkili ve verimli sonuçlar alabilmek açısından önemlidir. Dilin sosyal bağlam içerisinde ve etkileşim kurularak daha çabuk öğrenilebileceği dikkate alındığında, Web 2.0 araçlarından sosyal medya kullanımı farklı ülkelerden insanların birbirleriyle etkileşime girmesine yardımcı olmakta ve bu sayede dil öğrenimine katkı sağlamaktadır (MobiThinking, 2013). Tomakin ve Yeşilyurt (2013, s.260), bilgisayar destekli yabancı dil öğretiminin olumlu çıktılarına yönelik bulgulara değinerek, “yapılacak bilgisayar destekli öğretim çalışmalarının teşvik edilebilecek kadar önemli” olduğunu ifade etmişlerdir. Çelebi ve Kibar Furtun’a (2014) göre, “Yeni bir dili öğrenenler için kullanılan yöntem, teknik, materyal ve ölçme araçlarının daha hassas ve somut hale getirilmesiyle mümkündür. Görsel ve işitsel etkinliklerle daha çok duyuya hitap edilmesinden dolayı dil öğretimi daha etkili ve kalıcı olur” (Akt. Akin, 2016, s. 154). Akıllı telefonlar, animasyonlar, videolar gibi görsel ve işitsel etkinlikler kelime öğretimini daha etkili kılabilir (Saran ve Seferoğlu, 2010). Dil öğreniminde en çok başvurulan araçlardan biri de Podcastlerdir. Podcast’in öne çıkan özelliği "işitsel" olmasıdır (İspir, 2013); böylece, doğru telaffuzu yakalamak, hem dinleme (O’Byran & Hegelheimer, 2007) hem de konuşma becerilerini geliştirmek açısından etkilidir. Podcastlere abone olunabilir. Bunun avantajı ise, kullanıcılar bir kez kayıt olduktan sonra her hangi bir internetten indirme işlemine başvurmadan otomatik olarak mobil cihazlarına ilgili içeriği indirebilmeleri ve daha sonra internet bağlantısına gerek duymadan tekrar tekrar izleyebilmeleridir (Karaoğlan Yılmaz, 2014).

Teknolojinin dil öğretiminde etkililiğine ilişkin bu tartışmalardan sonra, bu araştırmanın da konusu olan göçmenlere dil öğretiminde kullanılmasına dair çalışmalara bakıldığında özellikle internet tabanlı toplulukların, eğitim verilecek grubun uluslararası ağlara ulaşmalarını sağlamakta olduğu ve dilsel ideolojilerinin gelişimini desteklemekte olduğu (Souza, 2014) belirtilmektedir. Göç ve göçmenlerin eğitimi konusunda önemli deneyimleri olan Almanya’da, devlet ve sivil toplum kuruluşlarınca oluşturulan internet ve mobil destekli uygulamalar ile internette ulaşılacak kaynaklar sayesinde göçmen, mülteci veya geçici koruma altındakilerin dil öğrenme süreci kolaylaşmakta olduğu ve göçmenlerin Alman arkadaş edinmeleri ve Almanca’nın günlük pratiklerdeki karşılığını deneyimlemeleri gibi hayatın içinden örnekler ile dili öğrenmelerini kolaylaştırmakta ve yaygınlaşmaktadır (Tibken ve Collins, 2016). Almanya örneğinde olduğu gibi, göçmen ve benzeri statüdeki bireylerin koşullarına uygun nitelikte hızlı, yaygın ve etkili sonuç almaya yönelik olarak en çok tercih edilen teknolojik araçlardan birisi mobil teknolojilerdir. Mobil ortamlarda hem materyal çeşitliliği bulunmakta hem de en çok tercih edilen araçlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Mobithinking (2013) verilerine göre, “Apple App Store ve Google Play 800 binin üzerinde mobil cihaz uygulaması (apps) sunmaktadır. 800-1000 kadar dil öğrenimi için uygulama bulunmaktadır. 2017’de bu sayının 200 milyar olacağı tahmin edilmektedir”. Öz (2013), “mobil dil öğrenimi alanında gerçekleştirilen uygulamaların genelde cep telefonu üzerinden SMS ve MMS iletileri ile kelime öğretimi üzerinde” tercih edildiğini ifade etmiştir. Somut bir örnek olarak, Almanya’da göçmen ve benzeri statülerdeki bireyler için geliştirilmiş olan Ankommen (varış) uygulaması ile bireylere hem Almanya’daki sığınma sürecine yönelik bilgiler sunulmakta hem de göçmenlere bu sürecin içinde karşılaşacakları temel düzeyde Almanca’daki ifadeleri öğretmektedir (Tibken ve Collins, 2016). UNESCO’nun 2018 tarihli raporunda da gittikçe artan orandaki (mobil) teknolojilere değinilmiştir. Buna göre, göçmenlere 27 yabancı dilin öğretilmesinin amaçlandığı Duolingo uygulamasından; İngiltere’nin göçmenlerin mobil ve internet temelli ortamlardan yararlanmasını dikkate alan The MoLeNET uygulamasından; Kanada’nın mültecilere yönelik çeviri uygulamasından bahsedilmektedir. Ancak, bununla birlikte bu raporda mültecilerin dil öğrenmesinde ve okuryazarlık becerisinde teknolojinin “temel araç” olarak kabul edilmesi için henüz yeterli kanıt olmadığını belirtmiştir.

Göçmen ve benzeri statüdeki bireylerin hem sosyal entegrasyonunu sağlamak hem de örneğin spesifik bir bilgi ve becerinin öğretilmesi için (dil öğretimi gibi) başvurulan ortamlardan biri de MOOCs’lardır (Massive Open Online Courses). MOOCs, açık öğretim ilkeleri ile içeriğin aktarılabilirdiği, açık erişim imkanı ile kısa sürede kitlelere ulaşılabilen içeriklerin sunulabildiği öğrenme ortamlarıdır. İspanyolca “Açık Kapı” anlamına gelen Moonlite projesi

Avrupa Birliği desteği ile bir MOOCs ortamı sunmakta olup, göçmen statüsündeki bireylere İspanyolca öğretmeyi hedefleyen ve bu bireylerin sosyal ihtiyaçlarına yönelik olarak geliştirilen bir ortamdır (Moonlite, 2019).

Türkiye’deki göçmen ve benzeri statüdeki bireylere dil öğretimi konusunda yararlanılan teknolojiler incelenmeden önce, Türkçe’nin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan teknolojilerin neler olduğu ve bu teknolojilerin işlevlerini incelemekte fayda vardır. Türkiye, yukarıda da bahsi geçen bazı diğer ülkelere oranla göçmen ve benzeri statüdeki bireylere dil öğretimi konusunda görece deneyimsiz ve hazırlıksızdır. Bu nedenle, göçmen ve benzeri statüdeki bireylere Türkçe öğretiminde ele alınan teknolojiler konusuna indirgemeden genel işleyişi irdelemek önemlidir. Türkçe’nin yabancı dil olarak öğretiminde teknolojinin kullanımını ele alan mevcut alanyazında olumlu geri bildirimler yer almaktadır. Buna göre, Kağ’ın (2015) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Kelime Öğretiminde Eğitim Teknolojilerini Kullanma” başlıklı araştırmasına göre kullanılan teknolojilerinin içeriği ve öğrenme ortamını zenginleştirme konusunda etkin rol almaktadır ve etkileşimli teknolojiler (akıllı tahta, akıllı telefon, tablet vb gibi) öğrenmeyi daha ilgi çekici bir hale getirmektedir. Duman (2013), Türkçe’nin yabancı dil olarak öğretimine ilişkin materyalleri konu aldığı çalışmada öğretimin kalıcılığı ile öğrenme ortamında yer alan materyallerin, araç gereçlerin farklı duyu organlarına hitap etmesindeki olumlu ilişkiye değinmiş ve Kağ’ın (2015) çalışmada olduğu gibi teknolojilerin dersi tek düzelikten kurtarıp ilgi çekici bir hale getireceğini ifade etmiştir. Pilanci (2009) sanal uzaktan eğitim yolu ile verilen bir Türkçe öğretimi sertifika programını incelemiş ve öğrencilerin kendi aralarındaki ve danışmanlarıyla iletişim kurarken kullandıkları sözlü ve yazılı çalışmaların dil öğrenmedeki başarısını incelemiştir. İncelemeleri sonucunda, bu tür internet tabanlı uzaktan eğitim programları üzerinden dil öğretimin, ses ve görüntünün internetin temel bileşenleri olması dikkate alındığında bu tür ortamları önemli bulmuştur. Ünlü (2011), Türkçe’nin yabancılara öğretimi, tarihi ve günümüz şartlarından ve sorunlarından bahsetmektedir ve Türkçe’nin yabancılara öğretiminde teknoloji araçlarından faydalanılması hususuna dikkat çekmektedir.

Türkiye’deki Suriyeli geçici koruma statüsündekilere verilen Türkçe dil kursundaki teknolojinin yerine ilişkin mevcut alanyazın incelendiğinde ise; Ünal, Taşkaya ve Ersoy (2018), Suriyeli (geçici koruma statüsündeki) vatandaşların, Türkçe’ye özgü ç,ı,ğ gibi harfler ve telaffuzlar nedeni ile zorluk çektiklerine değinmiş ve bu noktada yeterince çoklu ortamdan (görsel ve işitsel materyaller) yararlanılmadığını belirtmişlerdir. Boylu ve Işık (2019) da çalışmalarında benzer sonuçlara değinmiş ve “sınıfta teknolojik materyallere ve sınıf içinde etkinlik yapabilecekleri, öğrencilere daha iyi eğitim verebilecekleri bir ortama sahip değildiler” şeklinde öğretmen görüşlerine yer vermişlerdir. Baldık (2018), anadili Türkçe olmayan göçmen toplulukların Türkçe öğrenmesine yönelik çalışmada, ülkelerinden göç etmiş vatandaşların geçmiş yaşantılarının da bilinmesi gerektiğine değinmişlerdir. Ancak, bilindiği kadarı ile henüz bu yönde yapılan bir çalışma yoktur. Bununla birlikte 2019 yılı itibari ile, MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve AB ortaklığında, bu bireylere verilen dil eğitiminde “Türkiye’ de ilk defa yüz yüze ve uzaktan öğrenme yöntemlerinin bir arada kullanıldığı ‘Harmanlanmış Eğitim’ modeline uygun bir Öğretim Yönetim Sistemi geliştirilmiş ve “ Türkçe dil eğitimlerinden faydalanacak bireylerin uzaktan erişebilecekleri içerikleri e-öğrenme yoluyla takip edebilecekleri, aynı zamanda Halk Eğitimi Merkezlerindeki sınıflarda alacakları yüz yüze eğitimler” tasarlanmıştır (İletişim Başkanlığı, 2019). Ancak henüz bu tür ortamların etkililiğine yönelik bir araştırma sonucu bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, tüm bu tartışmalar ve mevcut durum dikkate alındığında, Türkiye’de Suriyeli vatandaşlara verilen dil eğitiminde kullanılan teknolojilerin rolü henüz ayrıntılı olarak bilinmemektedir. Bu yönde yürütülen bir araştırmanın sonuçları, aynı zamanda Türkçe’nin yabancı dil olarak geçici koruma vb statüdeki bireylere öğretilmesindeki kaynak, öğretim yöntemi, geliştirilecek eksik veya tamamlanacak noktalar doğrultusunda da bilgiler sunma potansiyelindedir.

Çalışmanın Amacı

Uyum kursları kapsamında, dil öğretimi yeni bir ülkeye veya topluma alışmak için, vatandaşlık kavramının altını dolduran karmaşık diğer uyum etkinlikleri ile birlikte önemli bir yere sahiptir (Derwing ve Thompson, 2005). Göç edilen ülkenin dilini öğrenmek göçmenler tarafından da sorunlarını çözebilmede, topluma ve yeni kültüre kendilerini adapte etmede etkili bulunmuştur (Galletta-Bruno, 1995). Dolayısıyla bu çalışmada genelde göçmenlerin, özelde ise geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkçe dilini öğrenmelerine yönelik süreçler incelenmiştir. Ancak dil öğretimi kapsamlı bir disiplin alanına işaret etmekte ve çok sayıda parametreyi içine alan bir sürece denk gelmektedir. Bu nedenle, bu çalışma ile uyum kurslarındaki dil öğretiminin etkililiğini ve yaygınlığını artırmada önemli bir yere sahip olan teknoloji kullanımının araştırılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda uyum kurslarındaki dil öğretimine yönelik derslerde kullanılan teknolojiler aşağıdaki alt amaçlar doğrultusunda araştırılacaktır:

1. Dil öğretiminde kullanılan teknolojiler
  - a. nelerdir?
  - b. hangi eğitsel amaç(lar) için kullanılmaktadır?

- c. ne derecede kullanılmaktadır?
 d. bu teknolojileri kullanmaya yönelik Suriyeli vatandaşların yeterlilik düzeyi nedir?
 2. Bu teknolojileri kullanmaya yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma, betimsel bir çalışma olup nitel yöntemlerden yararlanılmıştır.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, mevcut durumu değiştirmeden, belirli araştırma sorularına yönelik olarak var olan durumu ortaya koymayı amaçlayan tarama modelindedir (Karasar,1984). Anket ve görüşme tekniklerinin bir arada kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ve İstanbul illerinde uyum programları çerçevesinde dil eğitimlerine katılan 20 öğretmen ile 56 Suriyeli yetişkin öğrenciler (36 kadın ve 26 Erkek) oluşturmaktadır. Öğrencilerin eğitim durumu Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1
Öğrencilerin Eğitim Durumu Dağılımı*

Eğitim durumu	f	%
İlkokul Mezunu	19	34,55
Ortaokul Mezunu	4	7,27
Lise Mezunu	23	41,82
Üniversite Öğrencisi	2	3,64
Üniversite Mezunu	6	10,90
Yüksek Lisans Öğrencisi	1	1,81
Toplam	55	100

*bir öğrenci bu alanı boş bırakmıştır.

Toplamda ankete katılan kadın öğrencilerin çoğu ilkokul (%34,55) ve lise (% 41,82) mezunudur.

Araştırmaya katılan 20 öğretmenden 12'si kadın, 8'i erkektir. Tecrübe yılları ise 1 ile 27 yıl arasında değişmektedir. Deneyim süreleri incelenen öğretmen grubunda, ders veren öğretmenlerin % 60 oranında mesleğinin henüz başında oldukları gözlemlenmiştir. % 40 oranında ise 3 yıl ve üzeri deneyimi olan öğretmenler yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Dil eğitimine katılım sağlayan hem öğretmenler hem de öğrenciler için Dil Öğretiminde/Öğreniminde Teknoloji Kullanım Anketi hazırlanmıştır. Anketler ile teknoloji kullanımındaki genel durumun ve mevcut uygulamaların, zorlukların ve avantajların tespit edilmesine yönelik durumların açığa çıkarılması hedeflenmiştir. Anket uygulamasından sonra öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşme ve anket sorularının hazırlanmasında hayat boyu öğrenme ve eğitim teknolojisi bölümlerinden iki uzmana ve yabancılara Türkçe öğretme konusunda deneyimi olan bir öğretmene danışılmıştır. Anketin pilot uygulaması yapıldıktan sonra pilot uygulamadaki katılımcıların Türkçe'yi henüz öğrenememiş olması nedeni ile soruları anlayamadığı tespit edilmiş, bunun üzerine anket Arapça'ya çevrilmiştir. Çeviri, Arap Dili ve Edebiyatı mezunu hem Türkçe ve hem de Arapça ve lehçeleri alanında çeviribiliminde çalışmaları olan bir uzman tarafından yapılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler ortalama olarak 20 dakika sürmüştür ve anket çalışması sonrasında yapılmıştır. Bunun nedeni, anket ile sınırlı düzeyde ve sadece önceden belirlenen sorular doğrultusunda veriler toplanabilmesi; diyaloglar aracılığı ile yeni soruların/durumların ortaya çıkabilmesi ve ayrıca ankette görece uzun cevap verilmesini gerektiren soruların görüşmeler sırasında cevap alınmasının daha uygun olacağıdır.

Araştırma, Türkiye'deki Ankara ve İstanbul illerinde bulunan, yetişkin eğitimi olarak geçici koruma statüsündeki Suriyeli yetişkinlere Türkçe dili eğitimi veren kurum ve kuruluşları kapsamaktadır. Bu suretle anketler ve görüşmeler bir üniversitenin TÖMER merkezinin Ankara şubesinde (TÖMER A olarak kodlanmıştır), İstanbul'da bir üniversitenin TÖMER şubesinde (TÖMER B olarak kodlanmıştır) ve bir sivil toplum kuruluşunda gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler ise, Öğretmen A, Öğretmen B şeklinde kodlanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veriler, 21.10.2018 tarihi itibari ile İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı'ndan gerekli anket ve görüşme izinleri alındıktan sonra toplanmaya başlanmıştır. Ancak, Türkiye'deki Suriyelilere erişimde yaşanan sıkıntılar, etik ve diğer izinleri almada uzayan süreç ve prosedürler ve ayrıca kişilerin araştırmalara katılırken gönüllülük esasına göre dahil edilmesi gibi koşulların olması nedeni ile bu çalışma 76 katılımcı ile gerçekleştirilebilmiştir.

Veri Analizi

Anketlerden elde edilen veriler yüzde ve frekans ile analiz edilirken, öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Birinci aşamada, araştırma soruları doğrultusunda taslak kodlar oluşturulmuş; ancak, öğretmenlerin daha önceden mevcut kodlama temaları dışında görüşleri olduğu zamanlarda yeni kodlar oluşturularak analiz süreci yapılandırılmıştır.

İnandırıcılık

Elde edilen sonuçların güvenilirliğini sağlamak için benzer sorular hem öğretmenlere hem de öğrencilere yöneltilmiş ve verilen cevaplar tutarlılık açısından ve ayrıca mevcut durumu farklı bakış açıları ile irdelemek açısından çapraz sorgulanmış ve böylece bulguların doğruluğu farklı veri kaynaklarınca desteklenmiştir. Çalışmada izlenen süreçler ve karşılaşılan durumlar açık bir şekilde ifade edilmiş ve böylece çalışmanın güvenilirliğini sağlamadaki şeffaflık ölçütü sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, öğretmenlerin eğitimde hangi teknolojiyi ne düzeyde kullandığı, teknoloji kullanım amaçları, öğrencilerin en çok yararlandığı ve önem verdikleri teknolojiler, teknolojiyi kullanma düzeyleri, öğrencilerin günlük hayatta teknoloji kullanma durumları ve son olarak öğretmenlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşleri hakkında elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Dil Öğretiminde Kullanılan Teknolojiler

Dil öğretimi esnasında kullanılan teknolojilerin ne olduğu ve ne sıklıkta kullanıldığı sorusu öğretmenlere anket üzerinden yöneltilmiş ve verilen cevaplar Tablo 2 üzerinde belirtilmiştir.

Tablo 2
Öğretmenlerin Öğrencilere Dil Öğretirken Kullandıkları Teknolojiler

Teknoloji	Hiçbir zaman (%)	Nadiren (%)	Bazen (%)	Çoğunlukla (%)	Her zaman (%)
Tablet	77,77	11,11	11,11	0,00	0,00
Bilgisayar	0,00	5,26	5,26	52,63	36,84
Telefon	9,52	9,52	19,04	23,80	28,57
Akıllı tahta	93,75	0,00	0,00	6,25	0,00
Projeksiyon Aleti	16,66	0,00	22,22	38,88	22,22
Tepegöz	84,21	0,00	10,52	0,00	5,26
Sunum (PowerPoint,ActiveInspire)	20,00	20,00	46,66	20,00	13,33
Öğrenme Yönetim Sistemi (Moodle vb)	68,42	5,26	10,52	10,52	5,26
Görüşme araçları (Skype, Whatsapp,Messenger vb.)	41,17	11,76	5,88	23,52	17,64
Kurumların sunduğu internet üzerinden kaynaklar (Yunus Emre Enstitüsü vb.)	44,44	22,22	22,22	5,55	5,55
Video, ses vb materyaller	0,00	0,00	15,00	40,00	45,00
Podcast	83,33	0,00	16,66	0,00	0,00

Tabloda öğretmenlerin dil öğretirken en çok kullandıkları teknolojiler sırasıyla; % 95,00 her zaman ve çoğunlukla seçenekleriyle video, ses içeren çoklu ortam materyalleri ve % 89,47 her zaman ve çoğunlukla seçeneğiyle bilgisayar olarak işaretlenmiştir. Öğretmenler ayrıca, % 46,66'lık bir oranla sunum yani PowerPoint ve Active Inspire gibi yazılımları bazen kullandıkları yönünde değerlendirmeler yapmışlardır. Tabloda dikkat çeken, hiçbir zaman ve nadiren seçenekleri ile sırasıyla % 93,75 oranla akıllı tahta, % 88,88 oranla tablet ve % 83,33 oranıyla Podcast, yani öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirebilecekleri sesli yayın ortamları olarak değerlendirilmiştir.

Öğretmenler, görüşmeler esnasında dil öğretirken akıllı tahta teknolojisini kullanmamalarının en büyük sebebinin; buldukları kurumun akıllı tahta teknolojisine sahip olmaması, diğer bir sebebinin ise; öğretmenlerin akıllı tahta

kullanmada güçlük çekmeleri olduğunu belirtmişlerdir. Podcast yani genelde dil öğrenirken özellikle dil becerilerini dinleme yeteneği açısından geliştiren canlı veya kayıt altına alınmış yayınların kullanım azlığı ya da dil öğretirken hiç tercih edilmeyişinin nedenleri; temel alınan ders kitabı gibi öğretim materyallerine böyle bir etkinliğin ele alınmamış oluşu, öğretilen konular sebebiyle yayınlarda ortak bir paydada buluşulamaması, Türkçe içeriklere uygun olmayışı ya da öğretmen veya öğrencilerin bu tür yayınları kullanım konusunda bir alışkanlık geliştirmedikleri yönündedir.

Öğrencilerin Dil Öğrenirken En Çok Yararlandıkları Teknolojiler

Öğrencilerin hangi teknolojileri kullandıklarının belirlenmesi, esasında öğrenme ihtiyacı, olanaklar ve kullanılan eğitsel yöntem hakkında da fikir verir. Bu anlamda, Tablo 3'te Suriyeli yetişkin öğrencilerin dil öğrenirken en çok faydalandıkları teknolojiler yer almaktadır.

Tablo 3
Öğrencilerin Dil Öğrenirken En Çok Yararlandıkları Teknolojiler*

Teknoloji	f	%
Tablet	9	16,07
Bilgisayar	17	30,35
Telefon	31	55,35
Akıllı Tahta	10	17,85
Projektör	3	5,35
Tepegöz	2	3,57
Sunum (PowerPoint, Active Inspire)	0	0,00
Öğrenme Yönetim Sistemi (Moodle vb)	5	8,92
Görüşme araçları (Skype, Whatsapp, Messenger vb)	10	17,85
Kurumların sunduğu İnternet üzerinden erişilebilen kaynaklar	18	32,14
Video, ses vb materyaller	12	21,42
Podcast	6	10,71
E-öğrenme (MOOCs gibi..)	4	7,14
İnteraktif ders materyalleri	9	16,07
Toplam	56	100

*Öğrenciler, birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir.

Suriyeli yetişkin öğrenciler dil öğrenirken en çok % 55,35 oranla telefondan, % 32,14 ile kurumların sunduğu internet üzerinden erişilebilen kaynaklardan ve % 30,35 oran ile bilgisayardan faydalanmışlardır.

Öğrencilere ayrıca, genel olarak ve çalışmanın yürütüldüğü sırada dil öğrenilen kurumda Türkçe dil öğrenimlerinde hangi teknolojiden ne sıklıkta yararlandığı bilgisi sunulmuştur. Bu bilgi, kurumsal ihtiyaçların belirlenmesi, yenilikçilik ve öğrenme ihtiyaçları açısından yol göstericidir. Öğrenciler dil öğrenimi açısından bu süreci genel olarak en çok sırasıyla % 100,00 oranla Podcast, % 64,51 oranla telefon, % 60,00 oranla video, ses vb. materyallerin ve % 56,52 oran ile görüşme araçlarının kolaylaştırdıkları yönünde değerlendirme yapmışlardır. Dil öğrendikleri kurumlarda ise en çok sırasıyla % 75,60 oranında telefonun, % 50,00 oranlarında akıllı tahta ve görüşme araçlarının dil öğrenimlerini kolaylaştırdığını dile getirmişler. Her iki sonuca bakıldığında Suriyeli yetişkin öğrenciler yine telefon ve telefon uygulamalarının en çok faydalı olduğu yönünde ve bundan farklı olarak bu süreçte aynı zamanda akıllı tahtanın, podcast ve video, ses vb. gibi materyallerin bu süreci kolaylaştırdığı yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu bulgudan hareketle, öğrencilerin faydalı buldukları, ancak kurumlarda bulunmayan teknolojiler üzerinde yeniden düşünülmesi gerektiği, eğitim ortamlarında bu teknolojilere yer verilmesi gerektiği sonucuna da ulaşılabilir. Örneğin Podcast öğrenciler tarafından faydalı bulunmakla birlikte öğretmenlerin verdiği cevaplara bakıldığında kurumda bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Dil öğreniminde genel olarak süreci kolaylaştırmadığı düşünülen teknolojiler ise sırasıyla sunum programları ve öğrenme yönetim sistemleri yani Moodle gibi sanal öğrenme ortamları olmuştur. Dil öğrenilen kurumlarda ise süreci kolaylaştırmayan teknolojiler sırasıyla % 47,82 oranıyla sunum programları, % 43,47 oran ile tepegöz ve % 34,48 oranla öğrenme yönetim sistemleri olarak değerlendirilmiştir. Oysa, örneğin sunum programları öğretmenlerce en çok tercih edilen araçlardandır.

Öğrencilerin Teknolojiyi Kullanma Düzeyi

Eğitimde teknoloji kullanılması, sadece teknolojinin varlığı ile bir anlam ifade etmez. Etkili eğitimin gerçekleşmesi için öne çıkan ön koşullardan biri de teknoloji kullanma düzeyidir. Özellikle sığınmacı statüsünde

olan Suriyelilerin kısa sürede ve optimum düzeyde dil öğrenme ihtiyacı dikkate alındığında, halihazırdaki teknoloji kullanma düzeylerine göre bir öğretim ortamı tasarlanmalıdır. Bu bağlamda, aşağıda verilen Tablo 4'te araştırmaya katılan Suriyeli yetişkin öğrencilerin tabloda yer alan teknolojileri hangi düzeyde kullandıkları hakkında kendilerine ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır.

Tablo 4
Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Düzeyleri

Teknoloji	<i>Hiç iyi kullanamıyorum (%)</i>	<i>İyi kullanamıyorum (%)</i>	<i>Fena değilim (%)</i>	<i>İyi kullanıyorum (%)</i>	<i>Çok iyi kullanıyorum (%)</i>
Kelime işlemci programları (Ör.Office)	31,70	4,87	19,51	12,19	31,70
Sunum programları (Ör.PowerPoint)	40,54	5,40	2,70	16,21	35,13
Tablolama programları (Ör.Excel)	27,27	3,03	12,12	24,24	33,33
İnternet	4,25	2,12	12,76	34,04	46,80
E-Posta	8,82	17,64	5,88	35,29	32,35
İletişim araçları (Ör.Skype, Whats app)	2,22	2,22	4,44	37,77	53,33
CD vb çalışma	28,12	3,12	9,37	12,50	46,87
Cep telefonu uygulamaları	2,22	4,44	8,88	33,33	51,11

Araştırma doğrultusunda görüşleri alınan Suriyeli yetişkin öğrenciler genel olarak en çok iletişim araçları, cep telefonu uygulamaları ve internet kullanımları konularında kendilerini iyi düzeyde bulmuşlardır. Ancak dil öğretiminde önemli bir yere sahip olan kelime işlemci programları, sunum programları ve CD çalışma gibi araçları kullanım düzeylerinin düşük olduğu ya da hiç olmadığı yönünde bir değerlendirmede bulunmuşlardır. Nitekim % 53,33 oran ile en çok kullanılan teknolojinin iletişim araçları, sonrasında % 51,11 oran ile cep telefonu uygulamaları, ardından % 46,80 ile internet takip etmektedir. Bu ise, esasında günlük hayatta da kullanılan teknolojilerin dil kullanımında daha etkin bir rolde yer alabileceği anlamına gelebilir. Böylece, dil öğretimi ile günlük hayat (otantik öğrenme) arasındaki ilişki kuvvetlendirilebilir.

Suriyeli yetişkin öğrencilere sunulan bir diğer soruda, onların Türkiye'ye gelmeden önceki teknoloji kullanımları ile ilgilidir. Bu karşılaştırmalı sonuç, yetişkinleri daha iyi tanıma, teknolojiye yatkınlıkları ve kurumların öğrencilerin hali hazırdaki düzeyini dikkate almaları konusunda bir fikir sunabilecektir.

Tablo 5
Suriyeli Öğrencilerin Türkiye'ye Gelmeden Önceki Teknoloji Kullanım Düzeyleri

Düzye	<i>f</i>	<i>%</i>
Çok iyi	13	24,07
İyi	18	33,33
Biraz iyi	11	19,64
Biraz kötü	6	11,11
Kötü	6	11,11
Toplam	54	100

Bu değerlendirmelere göre Suriyeli yetişkin öğrencilerinin yaklaşık yarısının Türkiye'ye gelmeden önce teknoloji kullanımlarının iyi, yarısının da iyi olmadıkları sonucuna yani heterojen bir grup olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 6'da Türkiye'de ikamet eden öğrencilerin diğer geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ulaşmak için hangi teknolojileri ne derecede kullandıklarını değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 6

Türkiye’de İkamet Eden Suriyeli Yetişkin Öğrencilerin Diğer Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Ulaşmak için Kullandıkları Teknolojiler*

Teknoloji	f	%
Tablet, Bilgisayar	5	8,92
Telefon (Uygulamalar; Whatsapp, Viber, Facetime, Messenger,vb)	41	73,21
Sosyal Medya (Facebook, Twitter vb.)	16	28,57
E-Posta	8	14,28
Mektup	3	5,35
Toplam	56	100

*Öğrenciler, birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir.

Türkiye’de ikamet eden Suriyeli yetişkin öğrencilerin diğer geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ulaşmak için en fazla % 73,21 oranla telefon ve telefon uygulamalarından yararlandıkları sonucu çıkmıştır. Telefon ve telefon uygulamaları dışında en çok kullandıkları teknoloji ise % 28,57 oranında sosyal medya olarak tespit edilmiştir.

Dil Eğitiminde Teknoloji Kullanılmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde, öğretmen görüşlerine dayalı olarak Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara verilen dil eğitimi hakkında genel bağlam, öğrencilerin dil öğrenirken teknoloji kullanımına ilişkin öğrenme özellikleri ile bilgi ve becerileri, öğretmenlerin deneyimlerine dayanarak teknoloji ve dil öğrenme arasındaki ilişki, zorluklar, faydalar ve yenilikler üzerinde elde edilen bulguların sunulması amaçlanmıştır. Bu temalar, aşağıdaki Tablo 7’de ifade edildiği üzere 20 kategori ve 30 kod başlığı çerçevesinde analiz edilmiştir.

Tablo 7

Öğretmen görüşlerine dayalı olarak ortaya çıkan temalar, kategoriler, kodlar ve örnekler

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Alıntı Örnekleri
Öğrencilerin teknoloji kullanımları	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin genel özellikleri • Öğrencilerin teknoloji kullanımında bilgi ve becerileri 	<ul style="list-style-type: none"> • Koşulları • Teknoloji kullanımına açıklık • Teknoloji kullanımı ön bilgi düzeyi • Teknoloji kullanım amaçları • Teknoloji kullanma düzeyleri 	<p>“Aktif sosyal medya kullanıcıları.”</p> <p>“Daha küçük yaşta olanlar telefon uygulamalarına daha çok hakim ancak genelde hepsi bilgisayar ve akıllı telefon kullanabiliyor.”</p> <p>“Telefon en çok kullanılan teknoloji. Aralarında ileri düzeyde olanlar var. Örneğin bir tane Sinema Yönetmenliği yapan vardı. Kendisiyle film dahi çekti.”</p>
Teknoloji ve Dil Öğrenme Becerileri	<ul style="list-style-type: none"> • Yazma becerisi • Okuma becerisi • Konuşma becerisi • Dinleme becerisi 	<ul style="list-style-type: none"> • Sözcüklerin seslerini ayırt edebilme • Kelime öğrenme • Telaffuz • Mevcut materyallerin durumu 	<p>“Dinleme alıştırmalarında, sözcüklerin seslerini ayırt edebilmeleri konusunda fayda sağlıyor.”</p> <p>“Her konuda dinlemeleri CD ile yapmak zorundayız.”</p>
Teknolojinin Faydalı Bulunan Yönleri	<ul style="list-style-type: none"> • Çoklu ortam imkanlarını sunması • Derse hazırlanırken ve işlerken kolaylık sağlaması • Soyut kavramları somutlaştırması • Öğrencileri motive etmesi • Eğitim yönetimi 	<ul style="list-style-type: none"> • Görsel ve işitsel ortamlar sunması • Zaman kazandırması • Hazır materyaller sunması • Öğrencilerin dikkatini çekebilmesi • Öğrencilere ilişkin bilgilerin tutulması ve erişilmesi 	<p>“Derste, konu içeriğine dayalı olarak kullandığım görselleri tepegöz yardımıyla yansıtip hem zamandan tasarruf ettim hem de konunun birden fazla duyu yardımıyla pekişmesini sağladım.”</p> <p>“Zaman konularını anlatırken hazırladığım PowerPoint’ler öğrencilerin zihninde kolayca canlanmasına ve kendileriyle ilişki kurmasına yardımcı oluyor.”</p> <p>“Hızlı materyal ulaşımı (...) görsel destek için.”</p>
Teknoloji Kullanımında Zorluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Alt yapı • Psikososyal davranışlar • Bilgi ve beceri düzeyi 	<ul style="list-style-type: none"> • Maddi olanaksızlık • İnançlar • Kültürler • Bilgi ve beceri düzeyinde yetersizlikler 	<p>“Sınıfımızda bilgisayar ve projeksiyon cihazı olmadığı için bir deneyimim henüz olmadı.”</p> <p>“Film, video gibi görsellik içeren araçlar, dini inançları nedeniyle dersin akışına engel olabiliyor.”</p> <p>“Motivasyon biraz düşük. Dinleme yaparken metni takip etmede sıkıntı yaşıyorlar”</p> <p>“Teknolojik bilgilerinin olmaması ve bir bilgisayara sahip olmamaları.”</p>

Yenilikçi Yaklaşımlar	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitim • Mobil uygulamalar • Güncel uygulamalar (yazılım ve donanım olarak)	<ul style="list-style-type: none"> • Uzaktan eğitim • Karma (blended) öğrenme • MOOCs • Akıllı telefon, tablet vb ile mobil Uygulamalar • Artırılmış gerçeklik • Yeni dijital ortamlar (Kahoot vb) • Öğrenme Yönetim Sistemleri	<p>“Sanal sınıf uygulaması yani (WORD ORDER) kullanılabilir.”</p> <p>“İstatistiki verilerimizi Moodle sayesinde tutmaktayız.”</p> <p>“[MOOCs] Kesinlikle evet. Hem takip açısından hem de 24 saat erişim adına çok faydalı.”</p>
Teknoloji Entegrasyonu	<ul style="list-style-type: none"> • Teknolojiye karar verme • Koşullar • Kurumsal alt yapı ve destek	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretilecek bilginin içeriği ve yapısına uygunluk • Algılanan fayda • Öğrenciler için uygunluk • İmkan ve koşullar • Kurumsal destek	<p>“Kurumun ve benim imkanlarım ölçüsünde kullanabiliyorum.”</p> <p>“Eğitici, eğlendirici ve kalıcı öğrenmeyi destekleyici.”</p> <p>“Bazen ise karşımızdaki öğrenci profili bunu kullanmamızı zorlaştırıyor.”</p>

Öğretmenler, gündüz saatlerinde yapılan kurslarda genelde bir işte çalışmadıkları için kadınların, akşam veya hafta sonu gruplarında ise daha çok çalışan grup olan erkeklerin derse geldiğini belirtmiştir. Dil öğretiminde bünyelerinde üç grup olduğunu dile getiren bir öğretmen sabah grubuna ek olarak ikinci grubun 14:00 ile 18:00, akşam grubunun ise 18:30 ile 22:00 saatleri arasında ders aldığını eklemiştir. Akşam grubunun çalışma saatleri doğrultusunda % 80 erkek öğrencilerden gündüz gruplarının ise daha çok kadın öğrencilerden oluştuğunu izah etmiştir.

Öğretmenlerin yarısı öğrencilerin teknolojik gelişmelerle uyumlu olduklarını, teknolojileri etkin olarak kullandıklarını, öğrencilerin teknoloji kullanabilmeleri için yeterli altyapılarının olduğunu, teknolojiyi oldukça iyi kullandıklarını ve hatta telefon başta olmak üzere bilgisayar gibi teknolojileri kullandıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin diğer yarısı ise bundan farklı olarak; öğrencilerin teknoloji kullanım düzeylerinin çok düşük olduğunu ve yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmiştir. Bu durum, öğrenci anketlerinden elde edilen bulgu ile tutarlı olarak, öğrencilerin teknoloji kullanma bilgi ve becerisi konusunda heterojen bir öğrenme grubu oluşturduklarını göstermektedir.

Öğretmenlere, öğrencilerin teknoloji kullanımları konusunda örnek vermeleri istenildiğinde ise genelde büyük çoğunluğunun cep telefonu yani akıllı telefon kullandığı cevabı alınmıştır. Öğretmen C ve Öğretmen M öğrencilerin sosyal medya kullanımlarına özellikle vurgu yapmıştır:

Öğretmen C: *Aktif sosyal medya kullanıcıları.*

Öğretmen M: *Özellikle eğitilmiş olanlar sosyal medya, Google Translate vb.. kullanıyorlar.*

Diğer iki öğretmenin ise verdikleri örnekler şu şekildedir:

Öğretmen D: *Bilgisayar, internet ve akıllı telefonu etkin olarak kullanıyorlar.*

Öğretmen I: *Daha küçük yaşta olanlar telefon uygulamalarına daha çok hakim ancak genelde hepsi bilgisayar ve akıllı telefon kullanabiliyor (Oyun oynamak, Whatsapp gibi uygulamaları kullanmak dışında kullanmıyorlar).*

Teknoloji ve Yabancı Dil Öğretimi

Yabancı dilin öğretiminde üzerinde durulan becerileri genel olarak okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerisi (Richards & Renandya, 2002) olarak sınıflandırılabilir. Bu bölümde de öğretmen görüşleri çerçevesinde geçici koruma statüsünde olan Suriyeli öğrencilere Türkçe dilini öğretirken en çok hangi teknolojilerin işe yaradıkları sorulmuş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar veri analizi sonucunda bu dört boyutta şekillenmiştir.

Dinleme Becerisi

Öğrencilerin dinleme becerisinin geliştirilmesi konusunda yedi öğretmen, teknolojinin sözcüklerin seslerini ayırt edebilmede, dinleme alıştırmalarında, anlamını bilmedikleri sözcüklerin dinleme becerisini geliştirmede, şarkı ve film gibi materyalleri desteklemede faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen A, Öğretmen D, Öğretmen L ve Öğretmen R dil öğretimi sırasında en çok dinleme alıştırmaları yapabilmek için teknolojilerin yararlı olduğunu belirtmiş, bu çalışmaların Türkçe dilini öğretirken sözcüklerdeki seslerin ayırt edilebilmesi konusunda, işitsel görsel öğelerin bir arada sunulabildiği teknolojiler sayesinde öğrencilerin dil öğrenirken işitsel ve görsel zekâlarına hitap eden bir öğretimin gerçekleşmesi için, yine bu teknolojiler ile konu anlatımı, şarkı dinleme, metinden takip edebilme ve film seyretme gibi materyallerin çeşitlendirilmesinde faydalı olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Öğretmen A: *Dinleme alıştırmalarında, sözcüklerin seslerini ayırt edebilmeleri konusunda fayda sağlıyor.*

Öğretmen C: *Sunu izlendiğinde öğrencilere aktarılan metinler ya da anlamını bilmedikleri sözcüklerin görselleri / dinleme ve konuşma becerilerinin gelişiminde.*

Öğretmen L: *Bilgisayar. Dinleme yaptırabiliyorum. Şarkı dinletebiliyorum. Film seyredabiliyoruz.*

Öğretmen R: *Dinleme ve görsellerin öğretiminde faydalı oluyor. İşitsel zekânın [dil öğrenirken] önemi büyük.*

Öğretmen G: *Her konuda dinlemeleri CD ile yapmak zorundayız. Her zaman yapmalıyız. Tanıtım ve görsellerde internet kullanımını her zaman yapmam gerekiyor.*

Anket çalışması ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonrasında elde edilen veriler doğrultusunda özellikle yabancı dil eğitiminde öğretmenlerin ders esnasında CD kullanmak durumunda olmaları; CD'lerin kaybolması, çizilerek kullanılamayacak duruma gelmesi ve bu CD'lerin her öğretimde olmaması, bazı öğrencilerin CD'leri kullanırken zorluk çekmesi gibi problemler ifade edilmiştir.

Okuma ve yazma becerisi

Öğretmenler teknolojinin öğrencilerin okuma ve yazma becerileri üzerine etkisi konusunda daha çok kelime öğretimi, dil bilgisi öğretimi ve bir sonraki bölümde de ele alınacağı üzere kelime, görsellerin bir arada kullanılmasının verdiği fayda ile çoklu ortam materyallerin desteğine değinmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Öğretmen K: *Özellikle dil bilgisi konularında ve sözcük öğretiminde yararlı olmaktadır.*

Öğretmen V: *Kelime öğretiminde, sıfatlarda, nesnelere [öğretiminde]*

Öğretmen O: *En çok isim ve fiil kelime gruplarını öğretirken resimler açısından çok öğretici ve akılda kalıcı oluyor.*

Öğretmen P: *... kelime öğretiminde kolaylık [sağlıyor]...*

Öğretmen U: *Ders esnasında anlatılan bir konuyla ilgili kelimelerden örnek vermek gerektiğinde telefonumu kullanıyorum.*

Son olarak, bu beceriye yönelik ders işlenirken, kelime bilgisini çeşitli vurgulama araçları ile bağlam içerisinde çoklu ortam biçiminde sunma konusunda faydalı bulunan PowerPoint sunum programından da yararlandığı görülmüştür.

Konuşma Becerisi

Yapılan görüşmeler ve anket sonuçları neticesinde öğretmenlerin teknolojiden en az yararlandıkları alan olarak öğrencilere konuşma becerisi kazandırmak üzerine olduğu görülmektedir.

Sadece Öğretmen C ve Öğretmen D bu konuda ortak bir görüşle teknolojinin öğrencilerin konuşma pratiklerini geliştirmede yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Konuşma becerisinin geliştirilmesi açısından Öğretmen F ise teknolojinin günlük iletişim dilini öğretme ve örnek yaşantılar sunma açısından en çok faydalandığını dile getirmiştir. Bu durumda, sınıf ortamında normalde ulaşılamayacak öğrenme çevrelerine teknoloji ile sanal ancak bağlamsal, otantik bir ortam oluşturulmaya çalışılmasında etkisinin önemli olduğu söylenebilir. Ancak öğrencilere konuşmaları sırasında kelimelerin doğru telaffuzuna yöneltilecek ortamlar veya öğrencileri dili, anadili olarak konuşan kişiler ile internet üzerinden görüşmesine olanak sağlayan ortamlardan faydalanabileceği düşünülmektedir. Yine, diğer beceriler arasında oldukça zor bir yer tutan konuşma becerilerini geliştirmek için daha fazla teknolojinin desteği alınabileceği düşünülmektedir. Örneğin, sınıf ortamında karma öğrenim (blended learning) gibi var olan yöntemlerden yararlanarak Türkçe konuşan kişilerle bir araya getirerek konuşma sınıfları ya da TANDEM gibi karşılıklı konuşma üzerine pratik yapılabilecek ortamlardan yararlanılabildi.

Teknolojinin Faydalı Bulunan Yönleri

Öğretmenler en çok teknolojinin çoklu ortam imkânlarını sunması (görsel ve işitsel), derse hazırlanırken ve işlerken kolaylık sağlaması, hazır materyaller sunması, soyut kavramları somutlaştırması, öğrencileri motive etmesi gibi faydaları olduğundan bahsetmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Öğretmen E: *Zaman konularını anlatırken hazırladığım PowerPoint'ler öğrencilerin zihninde kolayca canlanmasına ve kendileriyle ilişkilendirmelerine yardımcı oluyor.*

Öğretmen F: *Günlük iletişim dilini öğretmede, örnek yaşantıları sunmada [yardımcı oluyor].*

Öğretmen H: *Resim, görselleri göstermek için, ödevlerini kontrol ederken projeksiyonla tahtaya yansıtırken işe yarıyor.*

Öğretmen K: *Anlatılacak konuya güdülemek ve dikkat çekmek için teknoloji kullanımı etkili olmaktadır. Teknolojik araç-gereçleri kullandığım zaman daha dikkatli ve eğlenerek bir ders süreci yaşıyorlar.*

Öğretmen T: *Soyut kavramlarda ve kiplerde/zamanlarda teknoloji çok işe yarıyor. Görerek çok iyi anlıyorlar. (...) Anlaşılmayan konuları anlık olarak göstermekte çok faydalı oluyor.*

Öğretmen S: *Derste faydalanılan bol görselli sunumlar işe yarayabilir.*

Öğretmen P: *Hızlı materyal ulaşımı (...) görsel destek için..*

Öğrenciler, konu anlatımlarını zihinlerinde canlandırarak kendileri ile ilişkilendirebilmekte; ayrıca, dersler daha akıcı, verimli ve eğlenceli hale gelebilmektedir. Öğretmenler ise, kısa sürede tamamlamaları gereken yüklü bir öğretim programını zamandan kazanarak yürütebilmektedir. Alanyazın da öğretmenlerin bu görüşünü desteklemektedir. Buna göre, eğitsel süreçlere dâhil edilen araçlar verimliliği artırabilir, öğretmenin yükünü azaltabilir ve öğrenciyi motive ederek derse katılımını olumlu yönde etkileyebilir (Safran, 1998).

Öğretmenlerden alınan bilgiler doğrultusunda, sadece dil öğretimi sürecinde değil, diğer süreçlerde de yararlanılan bir dijital yönetim sistemi tüm eğitim paydaşlarının işlerini kolaylaştırmaktadır. Görüşme yapılan öğretmenlerin

çalıştığı bu kurumda, kurumun sürekli geliştirip güncelleyebildiği SUKOM adlı bir yazılım bulunmaktadır. SUKOM (Suriyeliler Koordinasyon Merkezi) yazılımı ile kişisel bilgiler kaydedilmekte ve yine sistem içerisinde yer alan ilgili bölümlere yönlendirilebilmektedir. Örneğin; birey işsiz ise istihdam bölümüne otomatik yönlendirmekte ya da 18 yaşın altında ve zorunlu eğitimini tamamlamamış ise bu durumda da temel eğitim seviyesine yönlendirilebilmektedir. Bu sistem hem zamandan tasarruf sağlamakta, etkili yönlendirmeler yapmakta hem de çok fazla kişiye ulaşmalarına imkan sağlamaktadır.

Teknoloji Kullanımında Zorluklar

Öğretmenlerin yarısı eğitimde teknoloji kullanımı konusunda hiçbir konuda zorlanmadıklarını dile getirmişlerdir. Ancak diğer yarısının düşünceleri bu konuda farklılıklar göstermektedir ve bu görüşler aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

Öğretmen A: *Film, video gibi görsellik içeren araçlar, dini inançları nedeniyle dersin akışına engel olabiliyor.*

Öğretmen I: *Kurumda mevcut olmayan teknolojik aletleri kullanmayı bilmiyorum.*

Öğretmen L: *Film seyrettirdiğim bir sırada kadınlar erkeklerle beraber izlemek istemediler. Muhafazakarlıkları teknolojiyi kullanırken bizi zorluyor.*

Öğretmen M: *Motivasyon biraz düşük. Dinleme yaparken metni takip etmede sıkıntı yaşıyorlar. (...) Açıkçası sınıf içinde uygulanan teknoloji tabanlı etkinlikler olumlu sonuçlar veriyor, ancak öğrencilerin ilgileri biraz düşük.*

Öğretmen N: *Öğrencilerin kendilerinin teknolojiye ulaşma olanakları olmadığından, onların teknoloji kullanma ihtiyacı olduğundan (...)kullanmayı da bilmemektedirler.*

Öğretmen V: *Sınıfımızda bilgisayar ve projeksiyon cihazı olmadığı için bir deneyimim henüz olmadı.*

Teknoloji kullanımı konusunda öncelikle diğer öğretmenlerden farklı olarak konu, içerik yani Türkçe dilinin zorlukları ve dil öğretirken dilin sosyal, kültürel, dilbilgisel ve fonetik uyumları noktalarında yaşanabilecek zorluklardan birini dile getiren Öğretmen M, öğrencilerin motivasyonlarının düşük olduğunu ekleyerek dinleme alıştırmalarında problem yaşadığını dile getirmiştir. Öğretmen N ise farklı bir düşünce ile öğrencilerinin teknoloji erişimlerinin olmadığını belirterek, onların teknoloji kullanımına ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Öğretmen S de yine aynı düşünceye katılarak öğrencilerin teknoloji bilgilerinin olmadığından bahsetmiş ve bir bilgisayara sahip olmadıklarını da eklemiştir. Bu dile getirilen teknoloji kullanımı ve yaşanan güçlüklerden çok farklı olarak sosyal, kültürel ve dinsel zorluklara dikkat çeken Öğretmen A, görsel olarak sunduğu film ve video gibi materyallerde, Öğretmen L de yine genel olarak teknoloji açısından öğrencilerin dini inançları ve muhafazakarlıkları sebebiyle teknoloji kullanımı ve dolayısıyla ders anlatımları sırasında zorluklar çektikleri yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Öğretmen V, ders verirken bulunduğu kurumların sınıf veya sınıflarında projeksiyon cihazı ve bilgisayar olmadığı için bu teknolojileri tecrübe edemediğini dile getirmiştir.

Zorluk anlamında öne çıkan bir durum ise teknoloji politikalarıdır. Kurum bünyesinde bulunan teknolojilerin TAMEB projesi dahilinde değil, kurumun bu teknolojileri temin ettiği bulgulanmıştır. Öğretmenler yapılan görüşmelerde, teknoloji kullanımının olamayacağı sınıf ortamlarında yeterli bir dil eğitimi gerçekleştirilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Bu durum, dolaylı da olsa dersi verimli bir şekilde alabilecek maksimum öğrenci sayısını da etkilemektedir.

Özetle, öğrencilerin tutumları, inançları, alışkanlıkları ve kısıtlı imkânları ile öğretmenlerin teknoloji bilgi düzeyinden veya alt yapı eksikliklerinden kaynaklanan sorunların eğitim sürecinde zorluk yarattığı anlaşılmaktadır.

Dil Öğretiminde Yenilikçi Ortamlar

Öğretmenlerden, geçici koruma statüsündeki Suriyeli yetişkin öğrencilere dil eğitimi için kullanılacak yenilikçi ortamlardan uzaktan eğitim, mobil uygulamalar, artırılmış gerçeklik, Kahoot vb gibi yeni uygulamalar hakkında görüşleri ve deneyimleri hakkında bilgi alınmıştır.

İlk olarak, öğretmenlerden uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerinden ve varsa deneyimlerinden bahsetmeleri istenmiştir. Beş öğretmen, bu konu hakkında bir bilgi ve deneyim sahibi olmadıklarını dile getirmişlerdir. Üç öğretmen ise bu konudaki olumlu düşüncelerini ve yorumlarını şu şekilde dile getirmişlerdir:

Öğretmen C: *Uzaktan öğrenim çalışmasıyla herhangi bir deneyimim yok. Fakat ilgili ve etkin arka plan hazırlıktan sonra böyle bir ortamın faydalı olabileceğini düşünüyorum.*

Öğretmen D: *Uzaktan eğitim ortamlarının hala geliştirilmesi gerektiğini, etkili bir eğitim verilmediğini düşünüyorum.*

Öğretmen M: *Uzaktan eğitim programları ile öğrenebilecek potansiyele sahip oldukça çok Suriyeli öğrenci var ve verimli olacağına inanıyorum. Ancak bu konuda bir deneyimim yok.*

Öğretmen P ise bir uzaktan eğitim sisteminde kullanılabilir açık erişim sistemi Moodle hakkında, "*İstatistiki verilerimizi Moodle sayesinde tutmaktayız.*" şeklinde dönüt vermiş, hangi öğrencinin hangi bölümde ne kadar ve ne derece aktif olduğunu, eksikliklerini ya da not olarak ne durumda olduklarını yine bu sistem aracılığı ile takip edebildiklerini bu nedenle daha düzenli veriler tutabildiklerini belirtmiştir.

Olumlu düşüncelerin aksine Öğretmen D'nin bu konudaki olumsuz sayılabilecek yorumuna ek olarak diğer öğretmenler bu kategoride öğrencilerin öğrenme tercihlerinden de yola çıkarak yorumlarda bulunmuşlardır.

Öğretmen E: *Ben olumlu yaklaşmıyorum. Öğrenci sınıfta istediği soruyu soruyor ve sınıf ortamında canlı bir şekilde aktarım yapabiliyorsunuz. [uygulamalı]*

Öğretmen F: *Bu alanda yapılan çok az sayıda çalışma var. Olanlar da çok profesyonel değil.*

Öğretmen L: *Konsantre olup böyle bir ortamda dil öğreneceklerini düşünmüyorum. Topluluk onlar için harekete geçirici bir durum diye düşünüyorum.*

Öğretmen O: *Her zaman için yüz yüze iletişim daha sağlıklı sonuçlar vermektedir.*

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli yetişkin öğrencilerle çalışma imkanı bulmuş ve onların öğrenme şekillerini doğrudan gözlemlemiş öğretmenler ise; çalıştıkları bu grubun mutlak suretle yüz yüze gerçekleştirilen bir eğitim ile öğrenebildiklerini, böyle bir uygulamanın onlara uygun bir sistem olmadığını dile getirmişler. Öğretmenlerin alternatif öneriler şeklinde değerlendirilebilecek diğer yorumları ise şu şekilde olmuştur:

Öğretmen I: *TÖMER'in uzaktan eğitim portalı var ancak Suriyeli öğrencilerin olduğu sınıflara uygun değil. Kullanımı sınırlı. Ben oradan bildiğim etkinlikleri Powerpoint olarak sunuyorum.*

Öğretmen S: *Bir bilgisayara sahip olmadıkları için, mobil olarak kullanılabilir bir uygulamaya ihtiyaç duymaktalar.*

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, yaşadıkları en büyük problemlerden birinin dil kursuna gelen yetişkin Suriyeli kadınların çocuklarını başka bir yere veya kişilere bırakamaması nedeniyle derslere çocukları ile birlikte katılmak zorunda kalmalarıdır. Öğretmenler, bu kişilerin çocukları ya da bebekleriyle derse girmek zorunda kalmalarından dolayı motivasyon ve odaklanma güçlüğü yaşadıklarını ve dil kurslarından bu nedenle verim alamadıklarını belirtmektedirler. Esasında bu koşulların kendisi de dil öğretiminin uzaktan eğitim ile desteklenmesi gerektiği ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Öğretmenlere, özellikle Avrupa'da mültecilere yönelik hazırlanan ve hızla yaygınlaşan MOOCs hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları, bilgi sahibi iseler hangilerini bildiklerini paylaşmaları istenmiştir. Ancak öğretmenlerden biri dışında hepsi bu ortam hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını, bilgilendirilmediklerini dile getirmişlerdir. Bu konuda Öğretmen M'nin cevabı şu şekildedir:

Öğretmen M: *"Youtube'dan ders anlatımlarını zaman zaman takip ederim. Çevrimiçi olarak kullandığım ya da yararlandığım bir teknoloji yok."*

MOOCs hakkında bilgi sahibi olmayan Öğretmen M, alternatif bir yöntem olarak kendi derslerini dünya çapında kullanılan çevrimiçi video paylaşımı sitesi olan Youtube üzerinden ders anlatım videoları ile desteklediğini belirtmiştir. Öğretmen P ise "*Zaten kendi okulumuzda Moodle kullandık. Sistemimiz mevcut.*" yanıtını vermiştir. Ancak Moodle'm ve Youtube'un tek başına bir MOOCs olmadığı düşünüldüğünde, MOOCs hakkında görüşmeler esnasında öğretmenlere kısa bir açıklama yapılmasına rağmen bu şekilde bir dönüt alınması, öğretmenlerde bir kavram karışıklığı yaşandığını ve esasında mülteciler için dil öğretiminde yoğun olarak kullanılan MOOCs'ların Türkiye bağlamında farkındalık düzeyinde dahi olmadığını düşündürmektedir.

Öğretmenlere, geçici koruma statüsündeki Suriyeli yetişkin öğrencilere dil öğretimi için kullanılabilir olan cep telefonu uygulamaları hakkındaki görüşlerini ve varsa bu konu hakkındaki deneyimlerini sorulduğunda ise, öğretmenlerin düşünceleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Öğretmen A: *Küçük oyun programları indirerek derste sözcük çalışması, dinleme alıştırmaları yapmıştık.*

Öğretmen C: *QR-kod uygulaması ile sınıfta uygulamalı eğitimler gerçekleştirilebilir.*

Öğretmen F: *Bu konuda deneyimim yok. Dil öğretiminde kullanılan cep telefonu uygulamaları bu öğrenci profiline uyarlanabilir.*

Öğretmen G: *Telefondan internete bağlanıp görselleri öğretirken çok faydalandım.*

Öğretmen I: *Yunus Emre'nin Türkçe eğitim portalını sınıfta kullanmıyorum ancak tavsiye ediyorum.*

Öğretmen L: *Müzik dinletirken pratik oluyor.*

Öğretmen M: *Google translate'te daha verimli sözlük uygulamaları, resimli, videolu konu anlatımları (kısa) olabilir.*

Öğretmen O: *Genelde 'Tureng' ve 'Sesli Sözlük' uygulamalarını tavsiye ediyorum.*

Öğretmen P: *Uygulamalardan kelime oyunlarını kullandık. Öğretim yollarının çeşitlendirilmesinde etkili olacağını düşünüyorum.*

Öğretmen V: *Sözcük uygulamaları, Kelime öğrenme uygulamaları.*

Öğretmen R: *Videolarda anlatımlar telefonlara yüklenebilir.*

Öğretmen S: *Suriyeliler için telefon uygulaması gereklidir.*

Öğretmen T: *Kahoot uygulamasının yararlı olacağını düşünüyorum.*

Teknoloji Entegrasyonu

Teknoloji entegrasyonu bağlamında, öğretmenlere hangi teknolojileri ne düzeyde kullandıkları, buna nasıl karar verdikleri, hangi durumlarda teknoloji kullandıkları, kurumların sunduğu altyapı ve destek gibi konularda sorular yöneltilmiştir.

Öğretmenlerin cevaplarının çoğu öğretilecek konunun içeriği, öğrencilerin özellikleri, hazırbulunuşluk düzeyleri ve konuya göre yine derste yaptırılacak etkinliklere göre kullanacakları teknolojilere karar verdiklerini aktarmışlardır. Eğitimde kullanılacak teknolojilerin genelde dört temel beceri olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik hem basılı eğitim materyalleri ile hem de çevrimiçi olabilecek düzeyde hazırlanan materyallerde bulunuşları, eğitimin programlama aşamasında çalışılacak grubun özellikleri, düzeyleri ve halihazırdaki hazırbulunuşlukları göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler esnasında, çalıştıkları kurumlarda teknolojinin desteklenip desteklenmediğini öğrenebilmek açısından, kurumlardaki teknoloji kullanım etkinliği hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Soruyu cevaplayan 12 öğretmenden sadece Öğretmen I ve Öğretmen M, kurumlarında sunulan teknolojiler sınırlı da olsa veya teknik engeller de olsa yeterli düzeyde olduğu düşüncelerini paylaşmışlardır. 10 öğretmen ise, kurumlarının teknoloji kullanmalarına yönelik olarak imkân sağladıklarını, teknoloji kullanımını desteklediklerini belirtmişlerdir.

Görüşme sorularında ayrıca, öğretmenlere teknoloji ile ilgili teknik bir engele takıldıkları zaman kimden yardım aldıkları ve ne düzeyde yardım aldıkları sorulmuştur. 12 öğretmenden 10'u kurumlarında teknoloji kullanımları sırasında yaşanabilecek her türlü sorun karşısında başvurabilecekleri teknik bir birimin ya da bilgi işlem biriminin olduğunu ve bu kişilerden sürekli destek aldıklarını dile getirmişler. Kurumlarda böyle bir birimin varlığı aynı zamanda sadece yaşanabilecek problemlerin çözümü doğrultusunda değil, kullanılan teknolojilerin takibi ve geliştirilmesi için de önemlidir.

Öğretmenlere, derslerinde kullandıkları çoklu ortam araçlarına karar verirken hangi ölçütlere dikkat ettikleri sorulmuştur. Aralarında ortak cevapların da yer aldığı öğretmenlerin görüşleri şu şekilde yanıt vermişlerdir:

Öğretmen E: *Bizdeki öğrenme stratejilerine [uygun olma durumuna] göre*

Öğretmen F: *Çağdaş dil öğretim teknik ve yöntemlerine [uygun olma durumuna] göre*

Öğretmenler aslında her iki açıklamada da günümüzde dil öğretimi için kullanılan ve her bir dil becerisinin geliştirilebilmesi için uygulamalar yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Öğretmen G; *“Kitaptaki aktivitelere göre”* şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Dil öğretimi sırasında öğretmenin elinde olan materyalin öngördüğü şekilde teknolojilere başvurmak günümüzde hemen her öğretmenin uyguladığı bir yöntemdir. Bir konuya giriş yaparken bir metnin ya da görselin projeksiyon cihazı ile tahtaya veya beyaz bir duvara yansıtılması, gerekirse ön bilgi olması için dinleme çalışması yaptırılması, bilgisayar ve hoparlörün bu aşamada rol oynayarak öğrenciye hem görsel hem işitsel birçok teknolojik araçla anlam kazandırmak açısından destek verilmesi çoklu medya ortamlarının ders kitapları içerisindeki yerinin öneminin ve ayrıca kitaplardaki aktivitelerinde bu şekilde hazırlandıklarının göstergesidir. Bu sebeple öğretmenler yönergeleri çoklu medya ortam ve araçlarını kullanarak faydalanmak durumundalardır.

Öğretmenlere yöneltilen, *“Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin öğrenme karakteristikleri nelerdir ve teknoloji bu hususta hangi amaca hizmet etmektedir?”* sorusunda öğrencilerin yine öğrenme özellikleri ile teknolojinin buradaki yeri ve onlarla uyumu tartışılmaya çalışılmıştır. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli yetişkinlerin öğretim yöntemi tercihleri konusunda yüz yüze sınıf içi eğitimi vurgulayan öğretmenlerin cevapları şu şekildedir:

Öğretmen F: *Duyarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye daha yatkınlar. Yazma konusunda problemler yaşıyor.*

Öğretmen L: *Birebir [yüz yüze] çalışılmalı.*

Öğretmen M: *Genellikle düz anlatım yöntemlerine daha meyilliler. Teknolojik destek tabii ki yarar sağlıyor. Ancak çoğu öğrencide motivasyon düşük olduğu için teknolojik destek de bir yere kadar yardımcı oluyor diye düşünüyorum.*

Öğretmen P: *"Geneli son derece uyumlu. Sadece bayan öğrencilerimizde bazen çekimserlik mevcut. Erkek öğrenciler bu konuda daha açıklar"* şeklinde cinsiyet farklılığına yönelik bir dönüt vermiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Suriyeli geçici koruma statüsündeki bireylere Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde teknolojinin rolü araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre; öğretmenlerin dil öğretirken en çok kullandıkları teknolojiler % 95,00 her zaman ve çoğunlukla seçenekleriyle video, ses içeren çoklu ortam materyalleridir. Bununla birlikte, geçici koruma statüsündeki Suriyeli yetişkin öğrencilere sunulan Türkçe dil eğitimlerinde öncelikle basılı eğitim materyallerinin yeterince mevcut olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, öğretmenler mevcut basılı kaynaklar ve kendilerine sunulan kaynaklar ile teknoloji kullanımı arasında yeterli düzeyde paralelliğin sağlanmadığını belirtmişlerdir. Dinleme metinlerinin çoğu öğretmenler tarafından CD ile gerçekleştirilmiş yine öğrencilere evde dinleme çalışmaları yapılabilmeleri için CD verilmiştir. Ancak, bu çalışmada da bulgular olduğu gibi özellikle öğrencilerde bulunan bazı teknolojik olanaksızlar bu araçların kullanımının önüne geçmiştir.

Öğretmenler aynı zamanda materyal eksikliğine de değinmişlerdir. Bu bağlamda karşılaşılan materyal eksikliğine yönelik bu bulgu alanyazında da görülmektedir. Buna göre, Er, Biçer ve Bozkırlı (2012), yabancılarla Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar üzerine çalışma yürütmüş ve yayımlanan çalışmaları bu yönde incelemişlerdir. Çalışmaların önemli bir kısmında "ders materyallerinin azlığı, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda ders materyallerinin hazırlanmaması, basılı materyalin görsel araç gereçle desteklenmemesi ve öğretmenlerin araç gereç kullanmalarına olanak sağlayacak ortamların az olmasını" (Akt. Akın, 2016, s.158). Yılmaz ve Talas'ın (2015) yabancılarla Türkçe öğretirken kullanılan materyallerde animasyonların önemine değinilmekte, "materyal eksikliğine alternatif olan ve öğrenmeyi kalıcı hale getirdiği düşünülen animasyon etkinlikler" den bahsetmektedir (Akın, 2016, s.155). Dolayısıyla bu yönde çalışmalar artırılmalı ve materyal desteği sağlanmalıdır.

Bu materyallerin ve öğrenme ortamların hazırlanmasında kurumların desteği de çok önemlidir. Çalışmada yer alan sonuçlara dayanarak kurumların bu konuda özellikle Suriyeli yetişkin öğrencilere ders verirken teknoloji tabanlı öğretim gerçekleştirilemeyenlerin sebebi öğretmenlerden de alınan bilgilere göre Türkiye'de ilk defa bu gruba eğitim verilmesi ve önceden basılı ya da çevrimiçi kaynakların oluşturulamaması ve bu kaynaklara dolayısıyla eğitimde teknoloji kullanımını planlayamamış olmaları, proje ve fonlar ile ayrılan parasal desteğin bu alanı kapsamaması, kısacası Türkiye'nin özellikle kurumsal düzeyde hazırlıksız yakalanmış olmasıdır. Bu çalışmadan kurum ve öğretmenlerin teknoloji destekli eğitimlerinin eksik kalmasının diğer bir sebebi, MEB'in öncelikli olarak örgün eğitim sisteminde okuması beklenen 18 yaşından küçük bireylere program oluşturmak üzere çalışmalar yapmasından kaynaklanmaktadır. Yine, bu tür içerikler için bir platform sunan MEB'e bağlı EBA'dan (Eğitim Bilişim Ağı) yararlanılabilir. EBA, öğretmenler, öğrenciler ve aslında tüm eğitim bileşenleri için tasarlanan "eğitim-öğretim sürecinde bilişim teknolojisi donanımlarını kullanarak etkin materyaller kullanmak amacıyla tasarlanan, sınıf seviyelerine uygun, güvenilir ve incelemeden geçmiş doğru e-içeriklerin bulunabileceği sosyal bir platform" olarak tanımlanmaktadır (EBA, 2012).

Bir diğer bulgu da yararlı bulunan yenilikçi teknolojilerden yeterince yararlanılmadığı üzerinedir. Örneğin, dil öğretiminde etkili bir yere sahip olan podcastler Suriyeli öğrenciler tarafından en önemli araçlardan biri olarak görülmüştür (Öğrenciler, genel olarak dil öğrenirken sırasıyla en çok %100,00 oranla Podcast'i faydalı bulmuştur) ancak kurumlarda bu araçlara gereken değer verilmemiştir. Oysa öğrencilerin bu çalışmada belirttikleri ihtiyaçlar ve önemli buldukları teknolojiler dikkate alınırsa öğrencilerin derse ilgi ve katılımı da artabilir.

Uygun öğrenme ortamlarının oluşturulmasında, öğrencilerin ön bilgi düzeylerine göre teknolojinin işe koşulması önemlidir. Bu anlamda elde edilen bulgulara bakıldığında Suriyeli yetişkin öğrencilerinin yarısının Türkiye'ye gelmeden önce teknoloji kullanımının iyi, yarısının da iyi olmadığı görülmüştür. Bu ise teknoloji kullanmadan önce bilgi ve beceri düzeyleri düşük öğrencilerin teknoloji kullanma düzeylerinin iletilemesi gerektiğine işaret etmektedir. Buna koşut olarak, sosyal medyanın Suriyeli öğrencilerin en çok kullandığı ortamlardan olduğu bulgulanmıştır. Dolayısıyla öğrenme ortamlarına sosyal medya entegre edilirse eğitim paydaşları arasında iletişim kurma, istihdam ile ilgili duyurular yapabileme (dil öğrenmenin bir amacı da istihdamdır), diğer Suriyelileri bu tür dil kurslarından haberdar etme ve öğrencilerin ilgilerini canlı tutma amaçları ile bu ortamlardan faydalanabilir.

Teknolojilerin öğretmenler tarafından kullanılma amaçlarına bakıldığında, % 75,00 çoğunlukla ve her zaman cevapları ile ders esnasında kullandıklarını belirtmişlerdir. Bunu takiben % 65,00 çoğunlukla ve her zaman sıklık oranında derse hazırlanmak için seçeneğini işaretlemişlerdir. Oysa öğretmenler kullanım amaçlarını genişleterek, değerlendirme, materyal üretimi, öğrenci takibi alanlarında da teknolojiden faydalanabilirler. Örneğin, bu tür öğrenme ortamlarına platform sunan öğrenme yönetim sistemleri özellikle yetişkin öğrenenlerin olduğu eğitim sürecinde etkin kullanılmaktadır. En sık karşılaşılan örneği Moodle'dır. Görüşmeler esnasında, Moodle sisteminin sadece TÖMER B'de kullanıldığı görülmektedir. Oysa Moodle hemen her üniversitenin kolaylıkla sunabileceği bir açık erişim sistemidir ve ayrıca uzaktan eğitim teknolojilerine de ön ayak olabilme potansiyelindedir. Bu tür Moodle gibi ortamların bir faydası da sosyal ağ gibi ortamlar ile uyumlu çalışabilmeleridir. Böylece, öğretmenler dünya çapında diğer öğretmenler ile iletişim kurabilir, deneyimlerinden faydalanabilir ve birlikte materyal paylaşabilirler (Belshaw, 2019).

Öğretmenlerin mevcut dijital ortamların çeşitliliğine rağmen, PowerPoint gibi çok sınırlı uygulamaları kullandıkları ve yenilikçi ortamlardan yararlanmadıkları görülmektedir. Eğiticilerin eğitimi kapsamında verilecek olan hizmetiçi eğitimler ile bu yönde bilgi ve beceri kazanmaları sağlanabilir. Örneğin, kendi sanal sınıfını oluşturan öğrencileri değerlendirilebildiği ClassDojo uygulaması, PowerPoint uygulamasına ek olarak İpad üzerinden ders anlatım videoları hazırlanıp kaydedilerek tekrar uygulamaya elverişli kılan Explain Everything, yazı ve sınav çalışmalarının öğretmen ve öğrencinin aynı anda çalışmasına imkan veren Google Drive, yine sunumların oluşturabileceği Keynote, tüm dil öğrenim ve becerilerine hitap eden Kahoot (araştırmada da dile getirilmiştir), Busuu, Duolingo, Mondly gibi ya da sözlük becerileri açısından Google Translate, Türk Dil Kurumu çevrimiçi sözlüğü, Sesli sözlük, Pons gibi birçok web sitesi ve bu sitelerin uygulamaları sayılabilir. Buradaki sınırlılık öğretmen ve öğrencinin telefonu olsa bile bu programları kullanmak açısından aylık ücret ödemek mecburiyetinde kalmaları olabilir. Dolayısıyla özellikle mülteci, sığınmacı ya da geçici koruma statüsünde Türkiye'ye gelen bu bireylerin maddi olanakları da göz önünde bulundurularak yapılacak teknoloji destekli uygulamaların ücretsiz erişilebilir ya da makul bir ücrette olması gerekmektedir.

Çalışmada elde edilen bir diğer bulgu da teknolojinin dil öğrenme beceri alanlarında (okuma, yazma, dinleme ve konuşma) etkili kullanıldığında daha verimli sonuçlar alabileceği üzerinedir. Ancak öğretmenler, teknolojiden en az öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmek için yararlanmışlardır. Oysa bu yönde çok sayıda öğrenme ortamı geliştirilmiş ve eğitimdeki yeri giderek artan bir oranda araştırılmaktadır (Sydorenko, Smits, Evanini ve Ramanarayanan, 2019; Wang ve Su, 2000). Örneğin, öğrenciler bir okuma parçasını önce dinleyebilir (dinleme esnasında seslendirme ile eş zamanlı olarak o an okunan cümlelerin altı bir vurgulama aracı ile çizilir) ve daha sonra öğrencinin bu metni kendisinin okuması, sesinin kaydedilmesi ve öğretmen ile çevrimiçi ortamda paylaşılması mümkündür. Özellikle İngilizce öğrenimi için fazlasıyla mevcut olan bu uygulamalar Türkçe'nin öğretiminde de kullanılabilir. Sınıf ortamında başka öğretmenler veya Türkçe öğrenen diğer öğrencilerle uzaktan bağlanarak canlı bağlantı ile konuşma derslikleri yaratılabilir. Başka bir alternatif de, konuşma grupları için kurumların öğrencilerini TANDEM gibi internet üzerinden karşılıklı dil öğrenmeye teşvik eden çevrimiçi konuşma pratiği yapılan site ya da uygulamalara yönlendirmesi üzerine olabilir.

Bir öğretmen, öğrencileri arasında sinema yönetmenliği yapan bir öğrencisinin olduğundan ve kendisiyle film dahi çektiğinden bahsetmiştir. Bu tür otantik öğrenmeye yönelik uygulamalar öğrencilerin konuşma becerisini doğrudan geliştirme potansiyeline sahiptir. Ünlüler Arabacı (2015), Türkçe'nin Kırgızistan bağlamında yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kısa ve uzun metrajlı filmleri ele aldığı çalışmasında; film izlenimi sonrasında, "öğrencilerin daha önceden bilgi sahibi oldukları bir konu üzerine izlettirilen filmler esnasında konuşulanları anlama ve filmi yorumlama konusunda fazla zorlanmadıkları, derse ilgilerinin arttığını" belirtmiştir (Akt. Akın, 2016, s.156). Böylece, "örgün ya da yaygın öğrenme sistemi dışında (sınıf dışında) biçimsel olmayan (informal) öğrenme yaklaşımları da (Naismith & Corlett, 2006)" desteklenmiş olur (Akt. Öz, 2013, s.133). Akın'a (2016, s.154) göre, "Türkçe öğrenme gayretinde olan bireyler derste öğrendiklerini ders dışında da kullanma çabası içinde olacak ve akıllı telefon, tablet, bilgisayar, TV, vb. teknoloji araçlarından faydalanarak Türkçelerini geliştirmeye yönelik uğraş vereceklerdir. Dersi daha etkili kılmak ve günlük hayatla iç içe hale getirmek için çoklu ortama dayalı öğretim uygulamasından yeterince faydalanılmalı, öğrencilere bu yönde ders içinde aktif rol verilmelidir".

Teknoloji kullanımında ortaya çıkan zorluklara bakıldığında, bir takım kültürel değerlerin öne çıktığı görülmektedir. Bir öğretmen, "Video gibi görsellik içeren araçlar, dini inançları nedeniyle dersin akışına engel

olabiliyor”, “Film seyrettirdiğim bir sırada kadınlar erkeklerle beraber izlemek istemediler” şeklinde dönüt vermiştir. Bu durumda, yetişkin öğrencilere derse başlamadan önce oryantasyon eğitimi verilebilir.

Yenilikçilik bağlamında öne çıkan bir diğer konu da uzaktan eğitim ile derslerin verilmesidir. Daha önceden de ifade edildiği gibi, yurtdışındaki mültecilere dil öğretimine yönelik uygulamalarda uzaktan eğitim mutlaka görülmektedir. Lakin araştırmaya katılan öğretmenler, akşam grubunun çalışma saatleri doğrultusunda % 80 erkek öğrencilerden gündüz gruplarının ise daha çok kadın öğrencilerden oluştuğunu izah etmiştir. Ayrıca, kadınların çocuklarını bırakacak bir yer bulamamalarından dolayı derse çocukları ile geldiğini, bu durumun ise başta odaklanma sorunu olmak üzere sınıf yönetimini ilgilendiren sorunlara yol açabileceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, bazı öğretmenler uzaktan eğitim ile değil, en çok yüz yüze etkileşim ile daha verimli sonuç alınabileceğini belirtmektedirler. Bütün bu durum ve koşullar birlikte değerlendirildiğinde, harmanlanmış karma öğretime dayalı (blended learning) bir öğretim ortamı sağlanırsa dil öğretiminde etkili sonuçlar alınabilir. Özellikle, TÖMER gibi kurumlar bir üniversiteye bağlı olduğundan ve üniversitelerde de Uzaktan Eğitim Merkezinin (UZEM) olduğu belirtildiğinden, bu merkezlerden kolaylıkla eğitim hizmeti alınabilmesi mümkündür. Uzaktan eğitim bağlamında, Türkiye’de Bilge iş (Bilişim ile Gelişen İş Dünyası) araştırma kapsamında doğrudan TAMEB projesi ile incelenen gruba yönelik AB ve Türkiye tarafından desteklenen, internet sayfası üzerinden istihdam sağlamak amacıyla ücretsiz çevrimiçi ders imkanı veren ve sertifika sunan bir diğer önemli projedir. Bu tür projeler, sayıları 3 milyona ulaşan geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik olarak da genişletilebilir (ör. Bilgeiş, 2019).

Suriyelilerin en çok kullandığı teknolojik araçlardan birisi akıllı telefonlardır. Buradan hareketle, mobil öğrenme ortamlarından daha fazla yararlanılması gerektiği düşünülmektedir. Alanyazına bakıldığında, Dumanlı Kadızade (2015), yabancılara Türkçe öğretirken öğrencilerin kullandığı akıllı telefon uygulamalarını irdelemek amacıyla yürüttüğü çalışmada, akıllı telefonun eğitime entegre edildiği durumlarda eğitsel çıktılar bakımından olumlu yönlerin üstün geldiği ve bu uygulamaların “temel dil becerilerinin öğretimi, sözcük öğretimi ve cümle öğretimine destek olduğu” sonucuna varmıştır (Akt. Akın, 2016, s.155). Bu bulgu ile birlikte, Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda Becel (2015), mobil teknolojilerin kullanımı ile ilgili yürüttüğü çalışmada Türkçe'nin yabancılara öğretilmesine destek olan 94 mobil uygulamayı araştırmış ve incelemeleri sonucunda, bu uygulamaların geliştiricilerinin çoğunlukla yabancı orijinli olduklarını tespit etmiş, akademik ilkelere, kendi kendine öğrenme gibi tasarım ilkelerine bağlı olarak geliştirilen uygulamalara olan ihtiyaca dikkat çekmiştir. Dolayısıyla, Suriyelilerin mobil teknolojilere sahip olması, kullanımına açık olması, yabancı dil öğretiminde mobil araçların önemli yeri ve mevcut materyallerde Becel (2015)'in de belirtmiş olduğu eksikliklerin olması nedeni ile bu yönde mobil içeriklerin geliştirilmesi öncelikli bir konudur.

Acknowledgement

Bu çalışma, yüksek lisans tezinden üretilmiştir (Uslu, 2019). [The paper was produced in part of a master thesis by Ayça Uslu (2019).]

Kaynakça/References

- Akın, E. (2016). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Çoklu Ortama Dayalı Öğretimin Kullanımı ve bu Yönde Yapılan Bazı Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme Denemesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (24), 151-162.
- Baldık, Y. (2018). *Ana dili Türkçe olmayan göçmen toplulukların eğitim sistemine katılımında Türkçe öğretiminin önemi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Becel, A. (2015). Yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla geliştirilen mobil uygulamalara yönelik bir inceleme. *Teaching International Journal of Languages' Education*. UDES 2015. 256-273.
- Belshaw, D. (2019). *What is MoodleNet? The up and coming social media platform for Educators*. Erişim adresi: <https://moodle.com/news/moodlenet-the-up-and-coming-social-media-platform-for-educators/>
- Bilgeiş (2019). *Bilişim ile Gelişen İş Dünyası*. Erişim adresi: <https://bilgeis.net/tr>
- Boylu, E., ve Işık, P. (2019). Suriyeli Mülteci Çocuklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretenlerin Yaşadıkları Durumlara İlişkin Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 895-936.
- Çelebi, S. ve Kibar Furtun, M. H.(2014).Yabancılara Türkçe öğretiminde eşadlı sözcüklerin doğru sesletiminde parçalarüstü birimlerin görünür hâle getirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 9 (9), Summer 2014, 367-380.
- Derwing, T. M. ve Thomson, R. I. (2005). Citizenship Concepts in LINC Classrooms. *TESL Canada Journal*, 23 (1), 44 - 62.
- Duman, G. B. (2013) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal geliştirme ve materyallerin etkin kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*,1(2), 1-8.
- Dumanlı Kadızade, E. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde akıllı telefon uygulamaları üzerine inceleme. *The Journal of Academic Social Science*, 3(10), 742-752.
- Galletta-Bruno, D. (1995). *A comprehensive drop-out prevention program to increase the number of Spanish-speaking ESL students remaining in high school*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Nova Southeastern University, Amerika.
- İletişim Başkanlığı (2019). *Suriyeli vatandaşlara Türkçe dil eğitimleri başlıyor*. Erişim adresi: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/suriyeli-vatandaslara-turkce-dil-egitimleri-basliyor
- İspir, B. (2013). *Uzaktan Eğitimde Podcast Kullanımı. Türkiye 'de E-öğrenme: Gelişmeler ve Uygulamalar IV*. Ed. Yüzer, V, Yamamoto, G. T; Demiray, U. (2013). Anadolu Üniversitesi: Eskişehir.
- Kanğ, S. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Kelime Öğretiminde Eğitim Teknolojilerini Kullanma*. Erişim adresi: <http://dedekorkutdergisi.com/wp-content/uploads/2015/08/KANĞ-Suat.pdf>
- Karaoğlan Yılmaz, G. (2014). *E-öğrenme ortamlarında yansıtıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarısına, sosyal buradallığına ve güdülenmesine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MobiThinking. (Mayıs, 2013). *MobiThinking Report*. Erişim adresi: <http://www.mobithinking.com>.
- Moonlite (2019). *MOOCs and E-learning platforms*. Erişim adresi: <https://moonliteproject.eu/resources/moocs-and-e-learning-platforms/>
- Naismith, L. and Corlett, D. (2006). Reflections on Success: A retrospective of the mLearn conference series 2002-2005. mLearn 2006 – *Across generations and cultures*, Banff, Canada.
- O'Bryan, A. H. (2007). Integrating CALL into the classroom: *The role of podcasting in an ESL listening strategies course*. *ReCALL*, 19(2), p.162–180.

- Od, Ç. (2013). Erken yaşta yabancı dil öğretiminde çizgi filmlerin dinlediğini anlama ve konuşma becerisine katkısı. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (8) 10, 499-508.
- Öz, H. (2013). Mobil Öğrenme, Mobil Dil Öğrenme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü Ulusal Yabancı Dil Çalıştayı Bildirileri*, 8-9 Kasım 2013.
- Pılancı, H. (2009). Uzaktan Türkçe öğrenen yabancıların Türkçeyi iletişim aracı olarak kullanabilme yeterlikleri. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 5 (2), 49-62.
- Richards, J. C. and Renandya, W. A. (2002). *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*. Cambridge University Press.
- Safran, M. (1998). Okuş Dışı Tarih Öğretimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 87-94.
- Saran, M. ve Seferoğlu, G. (2010). Yabancı dil sözcük öğreniminin çoklu ortam cep telefonu iletileri ile desteklenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (38), 252-266.
- Souza, A. (2014). Technology and language planning: The case of a Brazilian faith setting in London D. Mallows (Ed.) *Language issues in migration and integration: Perspectives from teachers and learners*. British Council: London.
- Strangman, N., Meyer, A., Hall, T., ve Proctor, P. (2005). Improving Foreign Language Instruction with New Technologies and Universal Design for Learning. *IALLT Journal of Language Learning Technologies*, 37 (2) , 33 - 48.
- Sydorenko, T., Smits, T. F. H., Evanini, K., and Ramanarayanan, V. (2019) Simulated speaking environments for language learning: insights from three cases. *Computer Assisted Language Learning*, 32 (1-2), 17-48.
- Tibken, S. and Collins, K. (2016). *Germany taps tech to help refugees find community, fit in Sites and apps are popping up to help refugees learn German, navigate the country and meet locals*. Erişim adresi: <https://www.cnet.com/news/germany-europe-refugee-crisis-technology-merkel/>.
- Tomakin, E. ve Yeşilyurt, M. (2013). Bilgisayar destekli yabancı dil öğretim çalışmalarının meta analizi: Türkiye örneği. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 248-263.
- UNESCO (2018). A lifeline to learning. Leveraging technology to support education for refugees. Education 2030. France
- Uslu, A. (2019). *Geçici koruma statüsünde olan Suriyeli yetişkinlere verilen uyum kurslarındaki dil öğretiminde teknolojinin yeri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, K., Taşkaya, S. M. ve Ersoy, G. (2018). Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 134-149.
- Ünlü, H. (2011). Türkiye'de ve dünyada Türkçenin yabancılar için öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 1(1), 108-116.
- Ünlüler Arabacı, P. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılan kısa ve uzun metrajlı filmlerin Kırgızistan bağlamında değerlendirilmesi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4(2), 83-97.
- Wang, Y. and Su, C. (2000). Synchronous distance education: enhancing speaking skills via Internet-based real time technology. (2000). *Proceedings of the First International Conference on Web Information Systems Engineering, Web Information Systems Engineering, 2000*.
- Yılmaz, F.ve Talas, Y. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal olarak animasyon kullanımı ve önemi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3(1), 114-127.